

Биз қанча оғир бўлмасин, мамлакатимизни ривожланган давлатлар қаторига олиб чиқиш ва халқимиз учун муносиб турмуш даражасини яратиш йўлида мэррани баланд олиб ишлаш ва яшашга ўргандик.

Ана шундай улуғ мақсадларга қийинчиликлардан қўрқмасдан, янги билим ва технологияларни эгаллаб, барчамиз биргаликда харакат қилиб, албатта эришамиз.

Шавкат МИРЗИЁЕВ

«Uzbekistan GTL»: МИЛЛАТ ҚАДДИ ВА ҚАДРИГА ДАХЛДОР ГИГАНТ МАЖМУА

1
Шу йил январь ойининг бошида «Интерфакс» ахборот агентлиги Ўзбекистон Россия газ экспортини тұтқаттани жақында хабар берди. Ўзбекистон Республикаси Энергетика вазирилари хам тасдиқлаган маълумотдан англапшилади, 2022 йилда Ўзбекистон Россияя табиий газ етказиб берини рехалаштираётади.

«Интерфакс» хабарига кўра, 2018 йилда Ўзбекистон «Газпром»га 3,8 миллиард куб метр газ етказиб берган, 2019 йилда унинг жаммини 4,9 миллиард кубга оширган, 2020 йилда эса экспорт тұтқатылған. Айнан шу йили «Газпром» туркман газини Ўзбекистонга етказиб берини бошлаган.

«Газпром экспорт» бosh директори Елена Бурмистрова вазиятни «Марказий Осиё давлатлари хозир жуда жадал ривожланмокда. Бу, биринчи наяватта, Ўзбекистонға тегиши. Биз бу мамлакатда истемолнинг катта ўйиншини күзатпымиз. Шу боис табиийки, ахолига газ етказиб бериш кенгаяди, чунки давлат газини ўз эттіжләри учун йўналтиради», дега изохлаганди.

Битта шу кичик ахборот атрофидаги тағсилоттар айни дамда Ўзбекистон тараққиётнинг кайси босқичига кўтарилаётганини аниқравшан кўрсатиб беради, назаримда.

Ха, иктисодий сиёсат ўзғарыпти. Иктисодиётни диверсификациялаш, тармокларни модернизация қилишга ривожланышнинг асосий «драйвер»и сифатида қаралади.

Шу ўрнада миллий давлат учун мустахкам пойдевор бўла оладиган яна бир жихатни айтмоқчиман: мамлакат қанчалик табиий бойлиларга эга бўлмасин, иктисодиётнинг хом ашё экспортiga қарамлиги кўпам фойда көлтирадиган, гуллатиб-жашнатидиган йўл эмас. Айниска, экспортдаги имкониятлар чекланган бўлса, бу жихат иктисодий ва хотто сиёсий босимларда ричак вазифасини хам ўтаси мумкин.

Сир эмас, минтакамиз энергия ресурслари сотуви жихатидан «тор доира» ичидаги колган. Бикиннимизда жойлашган иккаки «буюк» кўнши — Россия ва Хитой бугунчага минтаканинг асосий экспортёрлари сифатида қолаётади. Кўпчилик экспертиларни иддаолашиб, уларнинг минтакавий ва глобал қарашлари нуқтаи назаридан, Марказий Осиё бўларидаги майдонлигига колмоқда.

Буни таҳлилчилар шундай изохлашади: Россиянинг қарашича, Хитой бу ерда таянчага эга бўлди; Хитойнинг қарашича, Россия бу ерда ўз меросини сақлаб қолмоқда.

Ушбу мулоҳазалардан кўринади, икти-

содиёт, жумладан, энергетика соҳаси хам сиёсий-мағкуравий салмоқча эга. Хеч бўлмаганда, у босим ўтказиш ёки турли «манёвр»ларни амалга ошириш учун зарур пайтда «плацдарм» вазифасини ўтаси мумкин. Бунинг глобал исботи сифатида айни киши-кировли кунларда Россиядан Европага узалган «Шимолий оқум-2» газ йўлаги атрофида юз берабётган турли мунозараларни келтиришнинг ўзи кифоя қиласи, деб ўйлайман.

Сир эмаски, Хитой минтақамиздан энергетика ресурслари харид қиласидан энг йирпак давлат. Майльумотларга кўра, Осмоности мамлакати 2019 йилда утса асосий газ етказиб берувчи мамлакат: Туркманистон, Ўзбекистон ва Қозогистондан 50 миллиард куб метр табиий газ импорт қиласи. Шу йили Хитой газ импортининг умумий жамми 9,6 фоиз ошиди ва «China National Petroleum Corp (CNPC)» корпорацияси «COVID-19» вируси кенг таркалиб кетишидан оддин 2020 йилда табиий газга бўлган талаб 8,6 фоиз ўйиншина башорат килган эди. Бироқ бирорининг кўлига, шароитига қарамликнинг шундай нозик жиҳатлари борки, кутилмагандан у одамни фавқулодда эсанкиратиб кўйиши мумкин. 2020 йиль шундай холат кузатилди. Коронавирус сабаб Хитойнинг газга бўлган эҳтиёжи пасайлб кетди. Расмий Пекин келишувларни шартномаларда кўрсатилган форс-мажор холатларни баҳона килиб, вақтинча тўхтатиб кўйди...

Ташки сиёсий тадқиқотлар институти (АҚШ, Филадельфия) кошидаги Европеё дастури таҳлилчиси Максимилиан Гесс 2020 йилда «Central Asian Analytical Network» (CAAN) сайтида эълон қилинган «COVID-19» вируси кенг таркалишининг Хитой табиий газ импортига таъсири. Марказий Осиё форс-мажорни ўз фойдасига ишлата оладими?» деб номланган тадқиқотида айни шу жиҳатда эътибор қарратади ва минтақа давлатларининг газ экспортiga қарамлигини кўйиши таҳлил этиди.

Унинг фикрича, Туркманистон шу масалада ҳаммадан кўра Хитойга кўпроқ қарар бўйлиб қолаётган минтақа давлати хисобланади. «...Айни пайтда туркман гази фактати Хитойга экспорт килинмоқда. Бу газни, асосан, «Туркмангаз» «Багтиялик» лойиҳаси доирасида етказиб бермоқда. Лойиҳа юритувчиши Хитойга тегиши «CNPC» бўйлиб, у Туркманистондаги конлардан газ қазиб олувчи ягона чet эсл компаниясидир. Марказий Осиё — Хитой газ кувурининг илк тармоғи ишга туширилган 10 йил олдин Ашхобод йилига 50 милли-

ши билан боғлиқ тарзда юзага келадиган потенциал шоқнинг таъсири унга кам бўлиши шубҳасиз».

Мен юқорида гапни бекорга хорижий ОАВ ва халқаро экспертларнинг мамлакатимизнинг айни дамдаги энергетики сиёсатини маълум маънода таснифлаб берувчи мулоҳазалари ва хабарларидан бошладим. Зотан, мавжуд масала ёки муаммони кенгрок таҳлил килиш ҳар доим уни яхширок англаб олишига ёрдам беради.

Энергетика соҳасидан минтақамизда, жумладан, бизда ҳам муаммолар борлигидан хеч ким ким юзомлади. Афсуски, бу муаммоларнинг энг каттаси, албатта, сиёсий сабабларга бориб тақалади. Минтақадаги 90-йилларда мустақилларни кўлга киритган соҳиб совет республикаларининг хом ашё базаси «категория»сидан ҷиҳоммагани, таассуфи, ушбу милий давлатларни неоколониал ҳавфларга рўбару таъсири.

Бироқ кўччилик халқаро мутахассислар этироф этишаётганидек, бу жараён кўшиниларда турлия кечайтири. Қимдир ўзи 90-йиллардан бўйи монолит шаклида котиб турган вазиятини ўзгартириша — милий маҳсулотини ўзини конкириадиган нархда сотишга ёки саноатни диверсификациациялашга, экспортдаги монополия тўридан сирғалиб қичқиша урнаётади, қимдир эса мудом эски йўлда турди.

Айни зирк этилаётган масалада бугунга келиб Ўзбекистоннинг тутган йўли, юртисида бошланган ўзгаришлар кўччиликни кизиқтираётгани, ҳавасини келтираётгани бежиз эмас. Жумладан, яқининада ён кўшинимиз Қозогистон Президенти Косим-Жомарт Тоқаев:

«Биз нефть-газ соҳасидаги мавжуд за водларни ремонт қилиш билан оворамиз. Кўшинимиз Ўзбекистон эса аллақачон 2-3 та янги заводни куришининг удасадидан чиди. Бир карашда одамнинг ҳаваси келади» дега умваффақиятларимизни тан олиб, бизни ўз ҳукуматига ўрнан килиб кўрсатиши, албатта, кайфияти чоф қиласи.

Холисаннило айтганда, Президент Шавкат Мирзиёев ўтказаётган ислоҳотларнинг ўзига хос жиҳатлари, маъжозий маънодада оидига, илном «сарчашмалари» бор.

Давлат сиёсатининг «самимий-лавушви, масалан, узик йиллик протекционизмдан воз кечиши» Ўзбекистон бозорини кенгрок доирадаги шерилар учун очиб берди, Тошкентнинг асосий чет эллик сармоядорларга қарамлигини камайтириди.

**Кудратилла РАФИКОВ,
сиёсатшунос**

«Uzbekistan GTL»:

Демак, Шавкат Мирзиёев мамлакатимизда постсовет даврининг турли йилларида шаклланинг ултрган неоколониялар (яниги мустамлакачилик) кайфият, иктисодиётимиз ва тараққётимизга тушов бўлиб турган занжирларни узуб, улоқтироқчи.

Бугун бафуржа хикоя қилмоқчи бўлганимиз ўзбекистон энергетика соҳасидаги улкан ютуғимиз бўлмиш «Uzbekistan GTL» корхонаси хам мамлакат энергетика таромогида ташкил этиладиган кластер тизимининг қалдироғчалиридан бири бўлади.

Бирор, шундай деймиз-у, бу муваффакиятга қандай эришганимиз, нималарнинг, қандай меҳнату жасоратнинг эвазига ушбу завод бунёд бўлганини кўпам ўйлаивермаймиз. Ҳаммаси оддий, шундай бўлиши керакдай туюлади кўччилигимизга.

Аслида унда эмас. Чўлнинг қоқ марказида қад ростлаган ва бугун халқимизнинг фахрига, иктисодиётимизнинг таянича айланishi кутилаётган «Uzbekistan GTL»нинг дунёга келишини, хеч шубҳасиз, юксак ва метин сиёсий ироди маҳсули, дейиш мумкин.

Якунланган 2021 йил моҳиятан иккита мумкин «боскич»ни нийхоялаб берди.

Биринчидан, тўрт ҳонали «солнома»даги сунғти рақам алмашган бўлса, иккичидан, бис учун мазмунан хийла чукур бўлган тафсилот — мамлакат иктисодиёт-сиёсий ҳаётидаги мумхин боскич, тарихи «Янги ўзбекистон» янгиаси таамол тоши кўйилган давр номи билан кириши мумкин бўлган дастлабки беш йиллик муддатга хам якун ясади.

Хўш, ўтган йилларда ҳаётимизда, турмушимизда нималар ўзгарди, ислоҳотлар маддий тафаккуримизда қандай эврилишлар хосил қилид? Биз яшаб ўтганимиз —

оёқлаши ва иккичисининг бошланиши доим амалдаги «сислиса»да ўзгариш ясаси керак. Шундай хам бўлди: ўтмишда қолган 2017 йилнинг мамлакатни рivoллантиришнинг беш мумхин юналишини бағрида жамлаган Ҳараратклар стратегияси умумконцепцияси билан бошланишининг ўзи замон ҳам, сиёсат ҳам ўзгараётганинг далолати эди.

Қолаверса, ушбу иктисодиёт-сиёсий ва фебълан иктисодий янгилишларни нишонга олган режа, амалда давлат бошқарувидаги консерватив ва постколониялар акадапардан воз кеичиб, нафақат ҳамият, балки ҳукмони сиёсий элита тафаккурида, ахлоқида деконструкция — бугунчага амалда бўлган ва хотто миллий бошқарув институтларида кадрияга айланништиши, уларнинг дардига кулок туши, бошланётган ишларни эл-улус билан ҳамжihatлика амалга ошириш, миллатни илхомлантириш, ўз ортидан эргаштириш, матбуот ва сўз эркинлигини таъминлаш... Зикр этилаётган шу жиҳатлар, айтиш мумкин бўлса, Шавкат Мирзиёев муваффакиятларининг ўзиги эди.

Мана шу ўринда Шавкат Мирзиёев фоалиятидаги асосий қурдат манбаи — сиёсий ироди кўзга яқоркўр кўрина бошлади. У яна шуни яхши англаб етган эдикси, бу йўл мўлжалга олинган марра сари элтадиган энг тўғри ва самарали йўл эди: одамларни эшитиш, уларнинг дардига кулок туши, бошланётган ишларни эл-улус билан ҳамжihatлика амалга ошириш, миллатни илхомлантириш, ўз ортидан эргаштириш, матбуот ва сўз эркинлигини таъминлаш... Зикр этилаётган шу жиҳатлар, айтиш мумкин бўлса, Шавкат Мирзиёев муваффакиятларининг ўзиги эди.

Мамлакатнинг «очилиши» ҳамда ташки ва ичи сиёсатдаги самимият тез муддатда кўшиниларнинг, қолаверса, ташки дунёнинг бизга нисбатан қарашларини кайта куриб чиқиши ўнади. Албатта, умумий тарзда ва лўнда айтилган ушбу мулоҳаза ҳамият ҳаётни ва сиёсатдаги кенг қўлами ислоҳотларни тўла очиб бера олмаслиги мумкин. Бирор ушбу жиҳатлар замонавий ўзбекистоннинг дунё харитасида кайта баъзик чиқишидаги асосий ҳаракатлантирувчи куч, айтиш ўринли бўлса, унинг руҳи сифатида тилга олинши, шубҳасиз. Ҳакиқат шундаки, эндиликда мамлакат киёфаси «қизилаётган»да қора ранглардан фойдаланиш деброя йўқолди.

Албатта, ўтмиши қоралаб ёки ўндан кир кидириб ҳен ким барака топган эмас. Инсофли одам бундай кимлайдар бўлди. Бирор жатолар доим бўлган ва бўлади. Унинг сабабини ўрганиши, таҳжил қилиш эса умуми башка масала. Аслида давлатни шакллантириши, ҳамиятни бунёд этиш ҳам фанга, илмага таънади. Шундай экан, масалага илмий-назарий жиҳатдан ёндашиб ҳеч қаҷон зарар қилмайди, менимча.

Албатта, ўтмиши қоралаб ёки ўндан кир кидириб ҳен ким барака топган эмас. Инсофли одам бундай кимлайдар бўлди. Бирор жатолар доим бўлган ва бўлади. Унинг сабабини ўрганиши, таҳжил қилиш эса умуми башка масала. Аслида давлатни шакллантириши, ҳамиятни бунёд этиш ҳам фанга, илмага таънади. Шундай экан, масалага илмий-назарий жиҳатдан ёндашиб ҳеч қаҷон зарар қилмайди, менимча.

Албатта, ўтмиши қоралаб ёки ўндан кир кидириб ҳен ким барака топган эмас. Инсофли одам бундай кимлайдар бўлди. Бирор жатолар доим бўлган ва бўлади. Унинг сабабини ўрганиши, таҳжил қилиш эса умуми башка масала. Аслида давлатни шакллантириши, ҳамиятни бунёд этиш ҳам фанга, илмага таънади. Шундай экан, масалага илмий-назарий жиҳатдан ёндашиб ҳеч қаҷон зарар қилмайди, менимча.

Очиги, мен Президентимиз бундан анча илгари «биз эргашувчи эмас, эргаштируви милят бўлишимиз керак» деган гапларига шунчаки бир орзу ёки сиёсий риторика сифатида қараган эканман. Бирор «вақт — олий ҳакам», дейдилар. У ёғлонни ҳам, ростни ҳам, адолату ҳакиқатни ҳам, тухмату хиёнатни ҳам юзага чиқариб кетаверади. Бу ҳикматни англаган одам англайди, тушунмагани хуштагини чалиб ўтиб кетаверади...

Беш йил ортда колди. Эришилган мува-

факиятлар кўп. Кейинги йилларга режа қилиниб, тамал тоши кўйилганлари улардан ҳам кўп. Йил тугаётган маҳаллар Президентнинг кун тартиби бир оз тифизлашганини ҳаммамиз сезид. Ҳали у виолат, ҳали, бу корхона ёки лойҳа, хуллас, ўзининг ҳам, атрофдаги масъулларнинг ҳам кўли-кўлига тегмай қолди. Бу бесабаб эмас эди, назаримада. Нимага дессанги, бу пайтга келиб, юқорида айтганда оғизларни сарҳидар экан.

Бугунгина келиб ўша кўп гапирадиган ва биз доим ҳадиксираб келганимиз ялии ислоҳотлар барча жабҳада бақамт олиб борилади. Қизиги, «бизнинг ҳамиятда бу иктисодий лойиҳаларни баравар кўллаб бўлмайди» деб келган ва биз ҳавфли санаган, одамларни ҳам шунга кўйилтирган «важ» бугун аслида муваффакиятлар асоси ва «драйвер»и бўлиб хизмат килаёттир.

Шу ўринда фикримизни дастаклаш учун кичик бир факти келтириб ўтиши мақсадга

фактиялар кўп. Кейинги йилларга режа қилиниб, тамал тоши кўйилганлари улардан ҳам кўп. Йил тугаётган маҳаллар Президентнинг кун тартиби бир оз тифизлашганини ҳаммамиз сезид. Ҳали у виолат, ҳали, бу корхона ёки лойҳа, хуллас, ўзининг ҳам, атрофдаги масъулларнинг ҳам кўли-кўлига тегмай қолди. Бу бесабаб эмас эди, назаримада. Нимага дессанги, бу пайтга келиб, юқорида айтганда оғизларни сарҳидар экан.

Тўғри, бу ҳақда айнан шу тарзда на Юртобошимизнинг ўзи, на матбуот расман эълон қилди. Бирор воқеалар ривожидан буни тусмоллаш кийин эмас эди. Мана, Президентнинг биргина декабрнинг сўнгги кунларида Қашқадарё вилоятининг Фузор туманида суюлтирилган синтетик маҳсулотлар ишлаб чиқаридиган «Uzbekistan GTL» заводи очилиши маросимида сўзлаган нутқидан бир иктибос келтираман: «...Сизларга яхши маълумки, якунланётган 2021 йилнинг ўзида мамлакатимизда катар йирик лойиҳалар амалга оширилди. Жумладан, «Навоийазот»да — аммак, карбамид ва азот кислотаси ишлаб чиқаридиган маҳмудалар, Навоий коньметаллургия комбинатида — бешинчи ва еттичин гидрометаллургия заводлари, Карманда — биринчи күёш электр станцияси ишга тушурилди...»

Булардан ташкиари, Президент айни ўша даврда ўзбекистон иктисодиётини учун улкан ахамиятга эга бўлган яна бир гигант саноат маҳмудаси — «Ёшлик-1» конини ўзлаштириш бўйича амалга оширилётган 5 миллиард 122 миллион долларлики мегалойлих яхсисини кўздан кечириди. Албатта, бу гаплар гапирадиган обигизнинг бир учидан учеб чиқиб кетиши мумкин. Аммо бундай ютуқларга эришишининг ўзи ўта мураккаб иш. Президентнинг мазкур маҳмудага сафари фонида ОАВда, иктихом тармокларда бир-биридан қизиқарли шарҳлар, таҳлиллар берилди. Улардан бирда ёш иктисодчиларидан бири ўз телеграм каналида шундай ёзди: «Кечак ёзишган «Ёшлик-1» конида 5000 тонналик олтин, 45 миллион тонналик мис захирилари аниланган. Ўзинизга тасавур килиш учун кондаги олтин захириларининг киймати бугунги котировкада 289 миллиард доллар, мисини эса 432 миллиард доллар, жами 721 миллиард доллар бўлди. Бу хозирги Ўзбекистоннинг 12 йиллик ЯИМи ёки жон бошига бўлмаслини. Билард, албатта!

Табиийки, бундай хабарлар барчамизни кунвонтиради, эртамизга ишончи мустаҳкамайди. Гап Олмалиқда бошланган «Ёшлик-1» кони на умуман, мис ишлаб чиқариши ҳақида кетар экан, ушбу ноёб металларни яхин келаҳакда дунё иктисодиётидан, жумладан, энергетика соҳасида энг ноёб унсурга айланниши ҳақида даглинишни таъминлашни... Зикр этилаётган шу жиҳатлар, айтиш мумкин бўлса, Шавкат Мирзиёев муваффакиятларининг ўзиги эди.

Мана шу ўринда Шавкат Мирзиёев фоалиятидаги асосий қурдат манбаи — сиёсий ироди кўзга яқоркўр кўрина бошлади. У яна шуни яхши англаб етган эдикси, бу йўл мўлжалга олинган марра сари элтадиган энг тўғри ва самарали йўл эди: одамларни эшитиш, уларнинг дардига кулок туши, бошланётган ишларни эл-улус билан ҳамжihatлика амалга ошириш, миллатни илхомлантириш, ўз ортидан эргаштириш, матбуот ва сўз эркинлигини таъминлаш... Зикр этилаётган шу жиҳатлар, айтиш мумкин бўлса, Шавкат Мирзиёев муваффакиятларининг ўзиги эди.

«2040 йилга бориб мисга бўлган талаб 2,7 баробар ошади, бу металл қайта тикланадиган энергия технологиялари учун ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлади. Мис глобал энергетика тизимида муҳим роль ўйнайди. Мис кўпинча «янги олтин», «янги нефть» ёки ҳамто «келажак металли» деб номланади, чунки у паст углеродли иктисодиётлар ва юқори технологияли саноатда ажралмас роль ўйнайди. Ушбу металл қайта тикланадиган энергия технологиялари учун ҳам муҳим бўлади», деб ёзди Усмонов.

Ўйлайманки, келтирилган ушбу муҳтасар иктибослар Олмалиқда бунёд этилаётган мажмуанинг аҳамиятни ҳам, Шавкат Мирзиёев айни дамда неча йиллар наридаги келажак энергияси тақдирини ҳал жараённи амалга ошириш учун бош котираётганини, кўйиб-пишёштаганини ҳам очиб бершиш мисол бўла олади.

Энергетика вазирлиги тарқатган хабарга кўра, шу йилнинг 14 январида Президентимиз республиканинг 4 та вилоятида кўёш фотоэлектр станцияларини куриш бўйича қарорлар имзолади. Ушбу хужжатга асосан, 2023 йил якунига қадар умумий қуввати 1 096,6 МВт бўлган 4 та кўёш фотоэлектр станцияси ишга туширилади. Ушбу лойиҳа самараси ўларок, юртимизнинг чет ва тоғли туманлари бўлган Шеробод, Каттакўрон, Галлаорол, Нуротада кўрсатилган муддат ичida умумий қуввати, ҳали айтганимиздай, 1096,6 МВт.га тенг кўёш фотоэлектр станциялари иш бошлайди. Мазкур лойиҳаларга БААнинг «Masdar», Нидерландиянинг «Phanes Energy Holding III B.V.» компаниялари жалб этилган.

Айттаётган гапларимиз, келтирилган фактларимиз шуни дастаклайдики, мамлакатимизда иктисодий, жумладан, энергетика экспортинга бўлган қарамлика батамон барҳам бериши сиёсатимизнинг етакчи омилига айланган. Хатто, мен шундай ўйлайманки, Президент Шавкат Мирзиёев жафокаш халқимизнинг пешона тери билан топиляётган, етиширилайтган неъматларни энди ўша ўйинчи (актор) савдо кампанияларига сув текника бериб кўймокчи эмас. У саноатни ҳам, кишокларни ҳам янгила, дунё давлатлари билан ўтдаги муносабатни тенглайтишмокчи. Кимнингдир бизга тепадан қараши, нима десам кўнаверади, деган хәёлда бўлишига узил-кешил нуқта кўймокчи. Миллатнинг қадрими, давлатнинг салоҳиятини юқорига кўтамокчи...

Гап миллий иктисодиётнинг экспортга қарамлиги, хам ашёдан тушадиган арзимас даромадга «ўтириб» колиши ҳақида кетар экан, ўзбекистонда бошланган иктисодиётни диверсификациялаш жараёнлаши, аввало, агарар соҳа — пахтачаликда бошланганни айтиш ўринли бўлади. Бугунга келиб, мамлакатимиз бир сиқим ҳам тола экспорт кильмаяти. Етиширилган хосил тўлигича ўзимизда кайта ишланадиган.

Айни жараённи амалга ошириш учун иктисодиётимиз ва иктихомий ҳаётимизда мутлақа янги — пахта-тўқимачилик кластерлари тизими жорий этиди. Унинг самарасиниз биз алакаюн пайқаб бўлади.

Энди ушбу усул энергетика соҳасида ҳам йўлга кўйилаётган экан, бу кечактган жара

«Uzbekistan GTL»: МИЛЛАТ ҚАДДИ ВА ҚАДРИГА ДАХЛДОР ГИГАНТ МАЖМУА

3, 4, 5

Заводда ишлаб чиқариладиган дизель ёқилғиси ҳам камида «Евро-6» стандартларига жавоб берадиган бўйича, халқаро экспертилар фикрига, минтакамида бундай тоза маҳсулот ишлаб чиқарадиган корхона умуман мавжуд эмас. Бу эса, ўз навбатидаги шубъ маҳсулотлар хисобидан республикада авиация хабларини ташкил этиши ҳамда юк ташида хизмат килидиган йирик логистика компанияларини ривожлантиришга мустаҳкам замон юратади.

Яна бир муҳим жиҳат — заводда ишлаб чиқариладиган маҳсулотлар жаҳондаги энг юкори экологик талаблар, норма ва стандартларга тўлиқ жавоб беради. Ана шу заводни ишга тушириш орқали биз «яшил иктисодийёт» сарни яна бир жиҳадий қадам кўйлмоқдамиз.

«Uzbekistan GTL» заводида фойдаланиладиган ёқилғи бошқа анъанавий ёқилғиларга нисбатан 40 фоиз кам қиндики ва зарарли газ хосил қилидаги. Бунинг хисобидан йилига 13,5 минг тонна — шунга эътибор беринг — 13,5 минг тонна зарарли газларнинг ҳавога тарқалишига йўл кўйилмайди.

Биз учун яна бир ўта муҳим томони шундаки, завод ишга тушганидан кейин жами 1 минг 300 нафар мутаҳассис юкори даромади, доимий иш ўринига эга бўлади.

Заводнинг курилиши маҳаллий курувчи ва мухандисларнинг янги автолини тайёрлашга замин яратиб, уларга энг илгор технологияларни ўзлаштириш имконини бергани ҳам foят аҳамиятидир. Ана шу тажриба келгусида мамлакатимизда янги саноат объектларини ўз кучимиз билан ётишда албатта жуда керак бўлади.

Мени қувонтирадиган яна бир жиҳат — завод курилишида катнашган мутахассисларнинг қарий 80 фоизи ўзимизнинг имконини бергани ҳам foят аҳамиятидир. Ана шу тажриба келгусида мамлакатимизда янги саноат объектларини ўз кучимиз билан ётишда албатта жуда керак бўлади.

Бу ёшлар — Янги Узбекистон ёшлари. Улар миллий саноатимиз равнанига муносаб хисса кўшиб, бу йўлда «олтин фонд»имизга айланади, деб ишонаман.

Хар кимнинг ҳам қалбида ўзига яраша гурур туйгуси бўлади. Кимдантир кўпмаслик, боши эгик бўлмаслик, оиласи шашнини асрар, буларнинг бир учи «гурур» деган тушунчага бориб тақалади. Аммо тарихда ўз миллиати, Ватани шашни учун куршадиган, уларнинг ори, номуси, шавкати

мойлар, малеин ангидрид, эмульсион кўйимчалар, катализаторлар каби маҳсулотлар ишлаб чиқариш бўйича қиймати 620 миллион доллар бўйган 6 та лойиҳа амалга оширилади. Ўз навбатida, бу яримтайёр маҳсулотлар кимё ва маший кимё, текстиль, чарм ва мебель, курилиш материаллари ва электротехника каби соҳаларда кенг кўйланилади.

Яна бир муҳим жиҳат — заводда ишлаб чиқариладиган маҳсулотлар жаҳондаги энг юкори экологик талаблар, норма ва стандартларга тўлиқ жавоб беради. Ана шу заводни ишга тушириш орқали биз «яшил иктисолидёт» сарни яна бир жиҳадий қадам кўйлмоқдамиз.

«Uzbekistan GTL» заводида фойдаланиладиган ёқилғи бошқа анъанавий ёқилғиларга нисбатан 40 фоиз кам қиндики ва зарарли газ хосил қилидаги. Бунинг хисобидан йилига 13,5 минг тонна — шунга эътибор беринг — 13,5 минг тонна зарарли газларнинг ҳавога тарқалишига йўл кўйилмайди.

Биз учун яна бир ўта муҳим томони шундаки, завод ишга тушганидан кейин жами 1 минг 300 нафар мутаҳассис юкори даромади, доимий иш ўринига эга бўлади.

Заводнинг курилиши маҳаллий курувчи ва мухандисларнинг янги автолини тайёрлашга замин яратиб, уларга энг илгор технологияларни ўзлаштириш имконини бергани ҳам foят аҳамиятидир. Ана шу тажриба келгусида мамлакатимизда янги саноат объектларини ўз кучимиз билан ётишда албатта жуда керак бўлади.

Мени қувонтирадиган яна бир жиҳат — завод курилишида катнашган мутахассисларнинг қарий 80 фоизи ўзимизнинг имконини бергани ҳам foят аҳамиятидир. Ана шу тажриба келгусида мамлакатимизда янги саноат объектларини ўз кучимиз билан ётишда албатта жуда керак бўлади.

Бу ёшлар — Янги Узбекистон ёшлари. Улар миллий саноатимиз равнанига муносаб хисса кўшиб, бу йўлда «олтин фонд»имизга айланади, деб ишонаман.

Хар кимнинг ҳам қалбида ўзига яраша гурур туйгуси бўлади. Кимдантир кўпмаслик, боши эгик бўлмаслик, оиласи шашнини асрар, буларнинг бир учи «гурур» деган тушунчага бориб тақалади. Аммо тарихда ўз миллиати, Ватани шашни учун куршадиган, уларнинг ори, номуси, шавкати

мойлар, малеин ангидрид, эмульсион кўйимчалар, катализаторлар каби маҳсулотлар ишлаб чиқариш бўйича қиймати 620 миллион доллар бўйган 6 та лойиҳа амалга оширилади. Ўз навбатida, бу яримтайёр маҳсулотлар кимё ва маший кимё, текстиль, чарм ва мебель, курилиш материаллари ва электротехника каби соҳаларда кенг кўйланилади.

Мен шундун ўйлайманки, кўп галабаларнинг негизи айнан шу миллат гурурда. Алкисса, халқимизнинг буюк фарзандлари Жалолиддин Мангуберди, соҳибкорон Темурларнинг ҳам тарихи саҳасира олиб чиқкан куч айнан шу — Ватана ва Миллатга бўлган сўнгисиз мұхаббат ва садоқат эди...

Кашқадарё, дегандан кўпчиликнинг тасаввирида дашту далалар, киро адирлар, тогу тошлар гавдаланади. Бир караща шундай. Лекин ҳаммаси бу эмас, масалан, бу ерда жойлашган биргина Шўртан газ-кимё маҳмасининг доворуни. Узбекистондан ташкирида ҳам яхши билишади.

Шўртан газ конденсати кони негизида барпо этилган маҳмазу оз эмас, кўп эмас, 150 гектар майдони эгаллаган. Маҳмазу куввати йилига 4 млрд. метр куб табии газни кайта ишлаб орқали 3,5 млрд. метр куб тобарав гази, 125 минг тонна полизтилен грануласи, 100 минг тонна сиуолтирилган газ, 100 минг тонна газ конденсати, 1,5 минг тонна олинтингурт грануласи ишлаб чиқаради.

Утган йил корхонада жами 3,1 трлн. сўмлик саноат маҳсулоти, жумладан, 4,2 млрд. метр куб газ қайта ишланиб, ундан 3,5 млрд. метр куб тобарав гази, 117,6 минг тонна сиуолтирилган газ, 103,6 минг тонна газ конденсати, 135,1 минг тонна полизтилен грануласи, 1,1 минг тонна олинтингурт грануласи ишлаб чиқарилди. Корхона жамоаси 3 минг 800 нафар кишинадан зиёд.

Ушбу газ-кимё корхонасини мавзуга аралаштирайтанимизнинг сабаби бор, албатта. Зотан, «Uzbekistan GTL» фабриялари ушбу корхона фабрияларидан билан бевосита боғлиқ. Уларнинг жойлашувидаги масофа ҳам кўп узоқ эмас. Фузор туманида сиуолтирилган синтетик маҳсулотлар ишлаб чиқариладиган за-

воднинг ишга туширилиши кейнинг йилларда мамлакатимизда саноат ривожини сифат жиҳатидан янада юкори босқичага олиб чиқиш бўйича амалга оширилётган ишларнинг яққол самараши бўлди. Бинонбарин, ушбу завод мамлакатимизда ва умуман, минтакамида нефт-газ-кимё саноати соҳасидаги энг йирик корхона хисобланади.

Юкорида айтганимдек, мазкур саноат обьектига бежиз камёх ходиса сифатида нисбат бераётганим йўқ. Зотан, унафакат юртимиз иктисолидётда, саноати бурилиши ясайди, балки жаҳон саноатида ҳам ўзига хос ўрин тутади.

Гарчанд, кўп такрорланган бўлса-да, айтиши ўрини деб бўлмаслик, бундай йирик мажмua шу пайтагча жаҳонда факат 4 та давлат — Катар, Нигерия, Жанубий Африка Ресpublikasi va Malaiyza shahzad мавжуд эди. Энди улар сафига Узбекистон ҳам кўшилди. Маж-

му курилишида бир вактнинг ўзида 13 минг нафардан ортиқ мухандис ва ишичи-курувчилар катнашгани унинг барпо этилши муддатини кискартириб, ишлар кенг кўлами бўлишини таъминлайди. Энг муҳими ва эътиборлиси, курилишида оғир давр — пандемия маҳали ҳам иш суръати саклаб колинди. Бу, албатта, таҳсинга сазовор кўрсаткич.

Заводда Япония, Жанубий Корея, Сингапур, АҚШ, Германия, Италия, Буюк Британия, Россия, Хитой каби 24 та давлатдаги 130 га яқин етакчи корхоналарда ишлаб чиқарилган 10 мингдан зиёд ускунадар ўрналини.

Ишлаб чиқариладиган доир технологик енимлар, ускуна ва жараёнларни кўллаш учун 140 та халқаро лицензия ва патент олиниди.

Мен шундун ўйлайманки, кўпчиликнинг тасаввирида дашту далалар, киро адирлар, тогу тошлар гавдаланади. Бир караща шундай. Лекин ҳаммаси бу эмас, масалан, бу ерда жойлашган биргина Шўртан газ-кимё маҳмасининг доворуни. Узбекистондан ташкирида ҳам яхши билишади.

Гапнинг мавриди келгандан яна шуни ҳам айтиши ўрнлики, биз «туртунчи саноат инклиб» даврига кадам кўйдик. Шундай экан, им-фан, ишлаб чиқариладиган инновациянинг технологияларга кўпроқ эътибор каратиш фойдадан холи бўлмаслигини яхши англаб турибмиз.

Ушбу сиз билан субхатимизга асосий мавзуз кирилбонни оғирланадиган газни мажмазу ҳам аслида бу борада ташкиридан дастлабки ва дадил кадамлардан бири, десам, адашмаган бўламан.

«Хозирги кунда табии газни шундайлиги ёқиншиг ўзи, кўпол кирилбонни оғирланадиган газни мажмазу ҳам аслида бу борада ташкиридан дастлабки ва дадил кадамлардан бири, десам, адашмаган бўламан.

«Хозирги кунда табии газни шундайлиги ёқиншиг ўзи, кўпол кирилбонни оғирланадиган газни мажмазу ҳам аслида бу борада ташкиридан дастлабки ва дадил кадамлардан бири, десам, адашмаган бўламан.

Албатта, ёш ва гайратли, кўзларидо ўт чаңқадар турган газни мажмазу ҳам аслида бу борада ташкиридан дастлабки ва дадил кадамлардан бири, десам, адашмаган бўламан.

«Хозирги кунда табии газни шундайлиги ёқиншиг ўзи, кўпол кирилбонни оғирланадиган газни мажмазу ҳам аслида бу борада ташкиридан дастлабки ва дадил кадамлардан бири, десам, адашмаган бўламан.

«Хозирги кунда табии газни шундайлиги ёқиншиг ўзи, кўпол кирилбонни оғирланадиган газни мажмазу ҳам аслида бу борада ташкиридан дастлабки ва дадил кадамлардан бири, десам, адашмаган бўламан.

«Хозирги кунда табии газни шундайлиги ёқиншиг ўзи, кўпол кирилбонни оғирланадиган газни мажмазу ҳам аслида бу борада ташкиридан дастлабки ва дадил кадамлардан бири, десам, адашмаган бўламан.

«Хозирги кунда табии газни шундайлиги ёқиншиг ўзи, кўпол кирилбонни оғирланадиган газни мажмазу ҳам аслида бу борада ташкиридан дастлабки ва дадил кадамлардан бири, десам, адашмаган бўламан.

«Хозирги кунда табии газни шундайлиги ёқиншиг ўзи, кўпол кирилбонни оғирланадиган газни мажмазу ҳам аслида бу борада ташкиридан дастлабки ва дадил кадамлардан бири, десам, адашмаган бўламан.

«Хозирги кунда табии газни шундайлиги ёқиншиг ўзи, кўпол кирилбонни оғирланадиган газни мажмазу ҳам аслида бу борада ташкиридан дастлабки ва дадил кадамлардан бири, десам, адашмаган бўламан.

«Хозирги кунда табии газни шундайлиги ёқиншиг ўзи, кўпол кирилбонни оғирланадиган газни мажмазу ҳам аслида бу борада ташкиридан дастлабки ва дадил кадамлардан бири, десам, адашмаган бўламан.

